

УДК 687(073)

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-205-201-205

ХОМЕНКО Людмила Миколаївна –
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри технологічної освіти
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5126-583X>
e-mail: makarova.eva@meta.ua

ПРОЄКТУВАННЯ ШВЕЙНИХ ВИРОБІВ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Розвиток здібностей особистості не може розглядатися як процес самостійний, відокремлений від комплексного формування особистості. В наш час в закладах загальної середньої освіти немає такого середовища, яке б забезпечило учням всебічний розвиток всіх її здібностей. Тому організація різних форм занять повинна враховувати перспективи розвитку закладу загальної середньої освіти, рівень професійно-педагогічних умінь, особистісні якості учителя, стан загальної сформованості учнів, їх реальні можливості до оволодіння діяльністю, що пропонується, тощо. Творче опанування вчителями всього спектру можливостей взаємодії цих занять веде до побудови динамічної та гнучкої системи навчально-виховного процесу, що в свою чергу створює сприятливі умови для виявлення та формування індивідуальності кожної дитини.

Отже, на нашу думку, заняття з проектування швейних виробів необхідно організувати таким чином, щоб у процесі цієї діяльності в учнів формувалися спеціальні вміння та навички, виховувався естетичний смак, формувалися відношення гуманістичного напрямку між учителем і учнем, творчі здібності, щоб дати учням більше можливостей проявляти індивідуальність [1, с. 15].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження з особливостей методики викладання проектування швейних виробів відображається в працях таких науковців: Гайдук Л.М., Горобчишиної В.С., Зимогляд Н.С., Нечіпор С.В., Славінської А.Л. Гайдук Л.М. аналізує, розробляє, систематизує новітні технології з моделювання та художнього оздоблення одягу [2]. Горобчишина В.С. досліджує термінологію, класифікацію методів і типів робочих процесів з'єднання і формування при проектувальних роботах [3]. Зимогляд Н.С. займається проблемами осучаснення дисципліни «Проектування швейних виробів» [5]. Нечіпор С.В. досліджує проблему дизайнерського характеру, використовуючи при цьому нетрадиційні підходи і методи [7]. Славінська А.Л. займається проблемою дослідження

способів та методів алгоритмів антропометричної модифікації при проектуванні одягу [9].

Метою статті є теоретичне обґрунтування й експериментальна перевірка змісту організації проектної діяльності, що забезпечують ефективність розвитку творчих здібностей учнів основної школи на уроках трудового навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. На підвищення ефективності процесу навчання, в цілях формування творчої особистості спрямовані праці багатьох вчених. Особлива увага при цьому приділяється процесу проектування як основоположного творчій діяльності. Опираючись на ці дослідження та враховуючи вимоги програми трудового навчання, ми виявили елементи конструкторських знань і умінь, які можна успішно формувати, і на цій основі в умовах спеціальної діяльності розвивати здібності в учнів основної школи, виходячи з їх інтересів і нахилів, а також виду проектного виробу. На початку експериментальної роботи нами була розроблена і складена схема, в якій відбита послідовність процесу конструкторської діяльності по розробці моделі одягу. Увесь процес розробки моделі розбитий на окремі «блоки», а кожний «блок» в свою чергу – на кілька етапів, які відрізняються один від одного як видом теоретичних знань, так і спеціальними навичками. Так, для блоку «Проектування» найбільш характерні графічні знання, вміння і навички; для блоку «Розробка конструкції» – конструкторські.

Нами встановлено, що до графічних знань відносяться відомості про одяг, його класифікацію, асортимент; теоретичні основи художнього проектування та основи композиції костюма; засоби створення форми й образного вираження ансамблю костюма; роль кольору та кольорових поєднань; способи виконання ескізів моделей. Практичні вміння й навички включають виконання малюнків, ескізів моделей білизняного й легкого асортименту; побудову креслень, лекал та вміння їх читати [2, с. 10].

Така система художньої діяльності учнів уявляє собою своєрідні послідовні ступені в

безперервному процесі творчого формування особистості. Відбувається поступове накопичення та вдосконалення знань, умінь і навичок, здійснюється циклічне повторення прийомів і способів моделювання на високому рівні складності, що сприяє розвитку здібностей.

Розглянемо на прикладі декілька тем як використовуючи проблемну ситуацію, інструкційні карти, творчі завдання різного рівня складності, картки-завдання різних видів, конструкторські задачі й завдання, можна ефективно ознайомити учнів з усіма етапами процесу проектування та їх особливостями, прищепити їм необхідні первісні знання, уміння й навички проектно-діяльності та на цій основі розвивати спеціальні творчі здібності по розробці моделі одягу.

Ми запропонували учням для виконання ескізу моделі завдання різного ступеня складності у залежності від рівня сформованості творчих здібностей кожного.

Запропоновані нами творчі завдання мають теоретико-практичний зміст. Причому для правильного виконання завдання учні повинні не тільки добре знати теоретичний матеріал, знаходити раціональне рішення конструкторської задачі, творчо впроваджувати ці знання в конкретній трудовій діяльності, але й вміти подати свою запропоновану ідею у вигляді графічного зображення моделі. Як бачимо, виконати завдання такого типу школярі можуть лише у тому випадку, якщо в них розвинуте творче мислення й вироблені якості особистості творчого типу: критичність розуму, швидкість реакції, розвинена уява, нестандартний підхід до рішення поставленої проблеми, здатність бачити незвичайне в звичайному, високорозвинене почуття прекрасного, уміння аналізувати та систематизувати ідеї, бажання створювати нові моделі за законами краси й моди відповідно своїм уявленням про неї.

За час проведення експерименту учні змогли накопичити спеціальні теоретичні знання та виробити відповідні графічні вміння й навички щодо виконання малюнків, ескізів моделей, окремих їх деталей і вузлів, уміють аналізувати свої моделі. Оскільки проектно-конструкторська діяльність організовується на протязі всього періоду експерименту, найважливішою психолого-педагогічною вимогою є облік нахилів та індивідуальних особливостей підлітків, а також можливостей творчих здібностей, які формуються в них під час розробки конструкції моделі одягу. З розвитком творчої особистості підлітка, який простежується в становленні мислення, умінні оперувати з моделями, здібності впроваджувати різного роду прогностичні процеси, утримувати цілі, самостійно

оцінювати результати - взагалі всіх компонентів особистості, що впливають на відношення учнів до трудової діяльності в процесі розробки нової моделі одягу, потенціал творчих здібностей, які розвиваються в процесі даної діяльності, зростає кількісно та якісно. З року в рік ця система набуває рис цілеспрямованості, усвідомлення.

Незважаючи на великий вплив графічної грамотності в творчій діяльності, все ж першорядне значення при створенні нової моделі одягу мають конструкторські знання, вміння й навички. Саме вони дають життя конструкторській ідеї, бо на даному етапі діяльності учнями виконуються креслення основних і допоміжних деталей виробу, здійснюється моделювання, оформляється технічна документація на модель, що розроблюється [6, с. 21].

Навчившись проводити аналіз конструкції виробу, що проектується, учні зможуть успішно працювати над створенням нових комплектів моделей, знаходити цікаві рішення окремих їх елементів.

Тому, приймаючи участь у підготовці й проведенні уроків у експериментальних класах, ми велике значення надавали організації проектно-конструкторської діяльності по виробленню в учнів спеціальних умінь та навичок, розвитку самопізнання і самосвідомості, здібності самовдосконалення й самореалізації в процесі активної навчально-творчої діяльності.

З цієї метою нами був розроблений та запропонований комплекс творчих завдань різного рівня складності, спеціальні вправи, підготовлені спеціальні питання, рішення яких сприяє виробленню в школярів навичок щодо аналізу й поясненню конфігурацій креслень, визначенню призначення кожної деталі крою тощо.

Як ми вже зазначили вище, для організації діяльності учнів з проведення аналізу моделей нами були розроблені і запропоновані не тільки спеціальні завдання і вправи творчого характеру, але й підготовлені питання щодо розробки конструкції виробу. Ці питання підібрані таким чином, щоб вони враховували конструкторські особливості моделі і в той же час сприяли формуванню в учнів творчого мислення. В експериментальних класах ми використовували їх на різних етапах організації художньо-конструкторської діяльності. Ми не ставили за мету розглянути всі види питань, які пропонувалися учням.

Закінчивши побудову креслень і провівши їх аналіз, учні переходять до наступного етапу процесу конструювання виробів - технічного моделювання. На цьому етапі діяльності учні знайомляться з прийомами виконання технічного моделювання.

Зрозумівши їх, учні повинні їх засвоїти і вміти застосовувати при вирішенні практичних завдань. Прийоми технічного моделювання дозволяють з побудованого на уроках конструювання плоскісного креслення одержати рельєфну модель будь-якого покрою, силуету, конструкції. Крім цього, технічне моделювання розширює діапазон знань учнів і їх уявлення про конструкції, знайомить з розробками нових вузлів, деталей крою, окремими їх елементами й найрізноманітнішими оздобами розроблених моделей. При виконанні проектно-технологічних операцій в учнів продовжують формуватися, вдосконалюватися і ускладнюватися конструкторські і графічні вміння, розвиваються якості особистості творчого типу: просторова уява, спостережливість, творче мислення, нестандартний підхід до поставленої проблеми, вдосконалюються навички щодо аналізу моделей [4, с. 15].

Виходячи із специфіки процесу проектування, для навчання учнів ми відмовилися від звичних для нас карток-завдань, інструкційних карт, а розробили й запропонували ряд схем і спеціальних вправ, які дозволили нам ознайомити школярів з прийомами технічного моделювання виробів білизняного й легкого асортименту. Розробляючи схеми, як і раніше, ми поступово ускладнювали їх, опираючись при цьому на конструктивні особливості оброблюваного виробу, а також на індивідуальні особливості учнів. Окрім того, кожна наступна вправа в обов'язковому порядку передбачала ступінь підготовленості учнів, тобто ми спиралися на теоретичні знання і спеціальні вміння, засвоєні ними при виконанні попередньої вправи. Таким чином, в основу організації даного виду спеціальної діяльності в процесі виконання вправ ми поклали принципи доступності, спадкоємності, послідовності та систематичності.

Таке поступове ускладнення спеціальних вправ дозволило нам за роки навчання познайомити учнів з проектно-конструкторською діяльністю, яка безпосередньо пов'язана з легкою промисловістю, можливий ефективний розвиток творчих здібностей учнів, виходячи із специфіки даної діяльності. Ми також домоглися як підвищення рівня підготовки учнів при проектуванні одягу, так і скорочення часу для виконання творчих завдань різного ступеня складності, рівень виконання яких відповідав рівню сформованості творчих здібностей учнів у творчій діяльності по розробці конструкції моделей одягу.

Слід також відзначити, що при організації спеціальної діяльності ми застосовували різні

форми роботи з класом, виходячи з специфіки кожного етапу діяльності. Проектуванням, тобто розробкою ескізу, займалися всі учні класу, причому ця робота виконувалася ними частково в навчальній майстерні, а частково – вдома, де вони мали можливість звертатися за допомогою до допоміжної літератури, журналів мод; а 5-9 класах – учні, індивідуально розроблюючи свою модель, займалися ескізуванням з використанням творчих завдань, які враховували ступінь їх підготовленості. Для здійснення конструювання – розрахунків і побудови креслень для виготовлення лекал – клас поділявся на три групи, кожна з яких виконувала завдання різного рівня складності. Всі ці групи знаходилися в тісному взаємозв'язку від результатів виконання завдань одна одної.

Таким чином, запропонована система організації спеціальної проектно-конструкторської діяльності на уроках трудового навчання ефективна і сприяє розвитку творчих здібностей, бо, працюючи з класом, учитель-практик може також керувати й корегувати процес навчання й виховання кожного окремого учня, давати йому можливість виявити свої індивідуальні творчі здібності і розвивати при цьому творчий потенціал кожного.

Особливістю запропонованої методики є те, що в процесі навчання вона спонукає учнів до вдосконалення таких розумових операцій, як порівняння й співставлення різних явищ, факторів, виконуваних трудових дій; до аналізу, виділення й групування найбільш характерних ознак, загальних принципів, синтезу, узагальнення, тим самим розвиває просторову уяву, нестандартне мислення.

Готуючи учнів до проектування одягу, необхідно виробити в них спеціальні вміння й навички, які є новоутвореннями особистості. Рішенню цього завдання сприяють виконання ними практичних вправ, які включають елементи графічних умінь і навичок щодо ескізування швейних виробів, а також проблемні завдання, пов'язані з поетапним виконанням розробки конструкцій деталей, основних вузлів моделей, які надалі поступово ускладнюються.

Успішно виконати творче завдання учні зможуть, якщо ними накопичені не тільки спеціальні конструкторські знання, вироблені конструкторські вміння й навички, але й розвинута просторова уява, творче технічне мислення, яке на даному етапі характеризується нестандартністю; вміння поділяти ціле на частини, створювати мові комбінації з цих частин; в думках уявляти весь процес конструювання й моделювання взагалі; визначати вплив кожної операції на кінцевий

результат; аналізувати кожну операцію і весь процес взагалі.

Виконання творчих практичних завдань сприяють активізації пізнавальної активності учнів, підсилює інтенсивність розумової діяльності, надає їй пошуковий, дослідницький характер. Різноманітні за своїми цілями, змістом і характером виконання, вони збагачують уроки, наповнюють їх різними видами діяльності, що чергуються, в свою чергу це підвищує інтерес учнів до матеріалу, який вивчається, його ефективність, сприяє розвитку творчого підходу до діяльності [7, с. 11].

У дослідженні встановлено, що розвиток творчої особистості в умовах організації спеціальної діяльності не можна обмежуватися лише набуттям учнями знань, умінь і навичок, вимагається значне розширення умов розвитку творчих здібностей. Щоб вирішити це завдання, необхідно організувати проектно-конструкторську діяльність, в якій будуть дотримані наступні умови:

- по-перше, вивчити можливості предмету в цілях створення на уроках різноманітних проблемних ситуацій, аналогічних тим, що виникають в галузі швейного виробництва;

- по-друге, організувати творчий пошук учнів із запропонованим творчим завданням таким чином, щоб у процесі їх виконання формувалися творчі якості особистості, а саме: просторова уява, нестандартне мислення, вміння бачити незвичайне в звичайному, бажання створити запроєктовану модель за власною уявою;

- по-третє, підібрати й скласти творчі завдання, інструкційні й технологічні карти, конструкторські проблемні завдання і вправи у відповідності до індивідуальних особливостей кожного і ступенем підготовленості до виконання завдання запропонованого рівня складності.

Необхідно й дуже важливо стимулювати творчу активність школярів, забезпечувати умови діяльності для розвитку їх індивідуальних, конструкторських здібностей, сформувати стійкі потреби до самоаналізу, самооцінювання результатів своєї праці, внутрішнє глибоке бажання до творчого самовираження і самовдосконалення.

Ведучою ідеєю нашого дослідження, яка апробована в процесі експерименту, є те, що розвиток творчих здібностей особистості можливе, та ефективно відбувається в умовах організації спеціальної діяльності й багато в чому залежить від того, наскільки сам творчий педагогічний процес пізнавальної діяльності наближений до творчої праці.

Цього можна досягнути тільки в тому випадку, якщо в трудовому навчанні будуть широко застосовуватися проблемні ситуації,

частково-пошуковий і дослідницький методи, творчі і творчі завдання різного рівня складності.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. У ході нашого дослідження було встановлено, що розвиток творчої особистості в умовах організації спеціальної діяльності не може обмежуватися лише формуванням в учнів знань, умінь і навичок, при цьому також вимагається значне розширення умов розвитку творчих здібностей. Щоб вирішити це завдання, необхідно організувати спеціальну проектно-конструкторську діяльність, в якій будуть додержані наступні умови:

- по-перше, вивчити можливості предмету в цілях створення на уроках різноманітних проблемних ситуацій, аналогічних тим, що виникають в галузі швейного виробництва;

- по-друге, організувати творчий пошук учнів із запропонованим творчим завданням таким чином, щоб у процесі їх виконання формувалися творчі якості особистості, а саме: просторова уява, нестандартне мислення, вміння бачити незвичайне в звичайному, бажання створити запроєктовану модель за власною уявою;

- по-третє, підібрати й скласти творчі завдання, інструкційні й технологічні карти, конструкторські проблемні завдання і вправи у відповідності до індивідуальних особливостей кожного і ступенем підготовленості до виконання завдання запропонованого рівня складності.

Необхідно й дуже важливо стимулювати творчу активність школярів, забезпечувати умови діяльності для розвитку їх індивідуальних, конструкторських здібностей, сформувати стійкі потреби до самоаналізу, самооцінювання результатів своєї праці, внутрішнє глибоке бажання до творчого самовираження і самовдосконалення.

Ведучою ідеєю нашого дослідження, яка апробована в процесі експерименту, є те, що розвиток творчих здібностей особистості можливе, та ефективно відбувається в умовах організації спеціальної діяльності й багато в чому залежить від того, наскільки сам творчий педагогічний процес пізнавальної діяльності наближений до творчої праці.

Цього можна досягнути тільки в тому випадку, якщо в трудовому навчанні будуть широко застосовуватися проблемні ситуації, частково-пошуковий і дослідницький методи, навчально-творчі і творчі завдання різного рівня складності.

Проведене нами експериментальне й теоретичне дослідження переконують в тому, що:

- організація проектно-конструкторської діяльності в умовах основної школи закладів

загальної середньої освіти необхідна й можлива, успішність її залежить від ряду умов: використання можливості предмета щодо створення проблемних ситуацій; організації творчої пошукової діяльності учнів; використання спеціальних творчих завдань у відповідності до рівня підготовленості учнів;

- в умовах класного колективу доцільно застосовувати тематичний принцип планування та циклічне повторення матеріалу, що сприяє вдосконаленню спеціальних умінь і навичок, які в подальшому перетворюються в якісно нові утворення особистості;

- з метою збереження пізнавальної активності та зацікавленості до занять, урізноманітнення видів конструкторської діяльності необхідна постійна зміна конструкцій, які вивчаються, а також техніки створення виробу одягу.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Боринець Н. І., Лещук Р. М. Трудове навчання. Банк ідей для творчих проєктів. 5-11 класи / упоряд.: Л. М. Рак. Київ: Шкільний світ, 2011. 106 с.
2. Васильєва І. В., Гайдук Л. М. Сучасні технології моделювання і художнього оздоблення одягу: навч. посіб. Київ: КНУТД, 2008. 132 с.
3. Горобчишина В.С. Довідник технологічних послідовностей виготовлення одягу: навч. посіб. Львів: Новий Світ-2000, 2008. 292 с.
4. Єжова О. В. Інформаційні технології у створенні швейних виробів. Кіровоград: ФОП Александрова М. В. 2015. 220 с.
5. Зимогляд Н. С., Рябчиков М. Л. Проєктування швейних виробів в моделях: [навч. посіб.]. Х.: ЗЕБРА. 2011. 162 с.
6. Литвин В. Г., Степура А. О. Конструювання швейних виробів: підручник для ПТУ. Київ: Вікторія. 2008. 320 с.
7. Нечіпор С. В. Технологія виготовлення одягу: посібник для ПТУ. 2-е вид., випр. і доповн. Луцьк. 2006. 405 с.
8. Славінська А. Л. Методологія типізації лекал деталей швейних виробів. *Вісн. Хмельниць. нац. ун-ту. Техн. науки.* 2011. № 2. С. 72-79.
9. Славінська А. Л. Основи модульного проєктування одягу: монографія. Хмельницький: ХНУ. 2007. 167 с.

REFERENCES

1. Borynets, N. I., Leshchuk, R. M. (2011). *Trudove navchannia. Bank idei dlia tvorchykh proektiv.*

5-11 klasy [Work training. Bank of ideas for creative projects. 5-11 grades]. Kyiv: Shkilnyi svit. 106 s.

2. Vasyliieva, I. V., Haiduk, L. M. (2008). *Suchasni tekhnolohii modeliuvannia i khudozhnoho ozdoblennia odiahu* [Modern technologies of modeling and artistic decoration of clothes]. Kyiv: KNUVD. 132 s.

3. Horobchyshyna, V.S. (2008). *Dovidnyk tekhnolohichnykh poslidoვნостей vyhotovlennia odiahu* [Handbook of technological sequences of clothing production]. Lviv: Novyi Svit-2000. 292 s.

4. Yezhova, O. V. (2015). *Informatsiini tekhnolohii u stvorenni shveinykh vyrobiv* [Information technologies in the creation of sewing products]. Kirovohrad: FOP Aleksandrova M.V. 220 s.

5. Zymohliad, N. S., Riabchykov M. L. (2011). *Proektuvannia shveinykh vyrobiv v modeliakh* [Design of sewing products in models]. Kh.: ZEBRA. 162 s.

6. Lytvyn, V. H., Stepura A. O. (2008). *Konstruiuvannia shveinykh vyrobiv* [Construction of sewing products]. Kyiv: Viktoriia. 320 s.

7. Nechipor, S. V. (2006). *Tekhnolohiia vyhotovlennia odiahu* [Clothing manufacturing technology]. Lutsk. 405 s.

8. Slavinska, A. L. (2011). *Metodolohiia typizatsii lekal detalei shveinykh vyrobiv* [Methodology of pattern typification of parts of sewing products]. *Visn. Khmelnyts. nats. un-tu. Tekhn. nauky.* 2. 72-79.

9. Slavinska, A. L. (2007). *Osnovy modulnoho proektuvannia odiahu* [Basics of modular clothing design]. Khmelnytskyi: KhNU. 167 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ХОМЕНКО Людмила Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: проєктування одягу, розробка технологічних схем та методів обробки, аналіз систем моделювання та конструювання одягу, методика організації проєктної діяльності в галузі технологічної освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KHOMENKO Liudmyla Mykolayivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Uman Pavlo Tychnyna State Pedagogical University.

Scientific interests: clothing design, development of technological schemes and processing methods, analysis of clothing modeling and design systems, methods of organizing design activities in the field of technological education.

Стаття надійшла до редакції 20.08.2022 р.